

SERBEST ZAMAN NOSTALJİ ÖLÇEĞİ (SZNÖ): GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

¹Velittin Balcı ABDE

²Özge Yavaş Tez ABCD

A Çalışma Deseni (Study Design)

B Verilerin Toplanması (Data Collection)

C Veri Analizi (Statistical Analysis)

D Makalenin Hazırlanması (Manuscript Preparation)

E Maddi İmkânların Sağlanması (Funds Collection)

Özet: Bu araştırmanın amacı; serbest zaman etkinliklerine katılan bireylerin geçmişte katıldıkları serbest zaman deneyimlerine ilişkin nostaljik duygularının belirlenebilmesi amacıyla Cho, Pyun ve Wang (2019) tarafından geliştirilmiş olan Serbest Zaman Nostalji Ölçeği'nin (SZNÖ) Türk kültürü için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmaktır. Araştırmanın örneklemini Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) genç yaş aralığı olarak belirlediği (18-65 yaş) ölçütler baz alınarak yaşları 9-61 arasında değişen geçmişte farklı serbest zaman etkinliklerini deneyimleyen 214 (kadın 100 Myaş = 32.99; Ss= 13.61 yaş; erkek 114 Myaş = 31.44; Ss= 12.37 yaş) serbest zaman katılımcısı oluşturmaktadır. SZNÖ'nin orjinal formu toplam beş alt boyut ve 33 maddeden oluşmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistiklere ek olarak madde analizi, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA), iki yarı test güvenilirliği (split-half), Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. AFA ve DFA sonucunda, SZNÖ Türk kültürü için 3 alt boyut ve 15 maddelik azaltılmış madde sayısı ile doğrulanmıştır. DFA sonrası ölçeğin faktör yüklerinin .51-.94 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayıları 0.93 (sosyal hatıralar), 0.89 (grup ritüelleri) ile 0.81 (mekansal hatıralar) arasında değişmektedir. Ölçeğin iki yarı test korelasyon katsayıları ise (0.81-0.78) olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, Türk kültürüne uyarlanan SZNÖ'nin serbest zaman etkinliklerine katılan bireylerin katıldığı etkinliğe ilişkin nostaljik duygularının belirlenmesi için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Zaman, Boş Zaman, Nostalji, Ölçek

¹ Sorumlu yazar, Doç.Dr. Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, ybalci2@gmail.com

² Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Doktora öğrencisi

LEISURE NOSTALGIA SCALE: THE VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Abstract: The aim of this study was to adapt the "Leisure Nostalgia Scale" (LNS) which was developed by Cho, Pyun ve Wang (2019) to measure for the determination of feelings of nostalgia of leisure participants. The study sample consisted of 214 (female 100 $M_{age} = 32.99$; $Sd = 13.61$ years; male 114 $M_{age} = 31.44$; $Sd = 12.37$ years) participants with different leisure experiences. The original version of the scale consists of 5 sub-dimensions and 33 items. Descriptive statistics, item analysis, Exploratory Factor Analysis (EFA), Confirmatory Factor Analysis (CFA), Split-Half Analysis, and Cronbach's Alpha analysis were performed to analyze data. EFA and CFA factor analyses showed, the Turkish version of the leisure nostalgia scale was consisted of 3 sub-dimensions with 15 items. The factor loadings of the scale were ranged between 0.51-0.94. Reliability coefficients for the sub-dimensions ranged from 0.93 (social memories), 0.89 (group rituals) and 0.81 (spatial memories). Split-Half correlation coefficients of the scale were found (0.81-0.78). Results finally indicated that LNS was a valid and reliable measurement tool to be used for measuring nostalgic emotional of Turkish leisure participants.

Key words: Leisure, Free time, Nostalgia, LNS, Scale,

SUMMARY

Introduction: Every living thing needs a period of time for itself. In this time period, people pursue a number of efforts to satisfy themselves. In this sense this need is met by producing and consuming leisure experiences (Kelly,1982). The leisure experience benefits from the meaning of the activity and the meaning that the individual places on the activity rather than itself. Besides, there is a correlation between leisure experience and the happiness (Ateca-Amestoy, serrano-del Rosal ve Vera Toscano, 2008). The individuality of leisure time experiences and the outcomes of the activities differs for each person. At this point, reserchers explain this situation in the literature by the concept of nostalgia -that the individual experiences a leisure experience in a time period that he / she chooses for himself and feels positive feelings about his experience and as a result he is happy-. **Aim:** The present study aimed to adapt the "Leisure Nostalgia Scale" (LNS) which was developed by Cho, Pyun ve Wang (2019) to Turkish culture. **Method:** The study sample consisted of 214 (female 100 $M_{age} = 32.99$; $Sd = 13.61$ years; male 114 $M_{age} = 31.44$; $Sd = 12.37$ years) participants with different leisure experiences. The original version of the scale is a self report scale and consists of 5 sub-dimensions and 33 items anchored with 7 type Likert Scale from 1 (completely not agree) to 7 (completely agree). In the analyses of the data descriptive statistics, item analysis, exploratory factor analysis (EFA), confirmatory factor analysis (CFA), Split-Half analysis, and Cronbach's Alpha analysis applied. **Findings:** EFA and CFA factor analyses showed, the Turkish version of the leisure nostalgia scale was consisted of 3 sub-dimensions with 15 items. The factor loadings of the scale were ranged between 0.51-0.94. Reliability coefficients for the sub-dimensions ranged from 0.93 (social memories), 0.89 (group rituals) and 0.81 (spatial memories). Split-Half correlation coefficients of the scale were found (0.81-0.78). **Conclusion:** This paper showed that LNS was a valid and reliable measurement tool to be used for measuring nostalgic emotional of Turkish leisure participants.

1. GİRİŞ

Yaşayan her canlının kendine ayıracağı bir zaman dilimine ihtiyacı vardır. İnsanlar bu zaman dilimlerinde kendilerini tatmin edecek bir takım uğraşların peşine düşerler. Bu anlamda serbest zaman sınırları bireyler tarafından değişkenlik gösteren karmaşık bir insan ihtiyacı olarak düşünülebilir ve bu ihtiyaç serbest zaman deneyimlerinin üretilmesi ve tüketilmesi ile giderilmektedir (Kelly, 1982). Serbest zaman deneyimi, etkinliğin anlamından ve kendisinden çok, bireyin etkinliğe yüklediği anlamdan

yararlanır. Serbest zamanı fayda teorisi temelinde ele alırsak bireyin serbest zaman deneyimlerinde artışına paralel olarak etkinlikten elde edeceği tatmin ve mutluluk düzeyi de artacaktır (Ateca-Amestoy, serrano-del Rosal ve Vera Toscano, 2008).

Serbest zaman deneyimlerinin bireysel olması ve etkinlik sonucunda elde edilecek kazanımları da farklılaştırmaktadır. Bu noktada geçmişle ilişkili olarak bireyin kendisi için seçtiği bir zaman diliminde serbest zaman deneyimini yaşaması ve yaşadığı deneyime ilişkin pozitif duygular hissetmesi ve bunun sonucunda mutlu olması literatürde nostalji kavramı ile açıklanmaktadır. Peki nedir bu nostalji ve kavram tarihin süzgecinde nasıl değişkenlik göstermiştir?

Nostalji, İsviçreli doktor Johanness Hofer'ın ailelerinden uzak olan askerlerin yaşadığı yerlere geri dönebilmek için çekilen hasret acısını tıbbi olarak belirtmek için kullandığı "νόστος (nóstos)" ve "άλγος (álgos)" kelimelerinden türetilen Yunanca bir sözcüktür (Davis, 1979). Kavram istemeden de olsa tarihin her döneminden ilham almıştır. "Odyseeia" destanında Truva Savaşı'nda galip çıkan kahramanımız Odysseus, kendisine âşık olan güzel deniz perisi Calypso ile 7 yıl boyunca Ogygia adasında birlikte kaldılar. Calypso Odyssea'nın karısına dönmemesi ona ölümsüzlük vaat ederek sonsuza kadar birlikte yaşamayı teklif etti. Ancak Odysseus, Calypso'un bu teklifini geri çevirerek ölümlü olmayı ve kendisine sadık olan karısı Penelopea'yı seçti. Odysseus'un karısını ve yaşadığı yere duyan özlemi onu dönüş arzundan kurtulamaz hale getirdi. Burada kavramın özünde aslında bir dönüş arzusu, memleket hasreti yatmaktadır. Nostos (dönüş) ve algos (acı çekmek) kelimelerinden oluşan "dönüş" anlamına gelen nostalji, zaman içerisinde değişime uğramıştır (Homer, 1921).

Günümüzde nostalji, geçmişe dair bir özlem (aile yemekleri, sohbetler, arkadaşlarla seyahat etme, evlilik yıldönümleri vb.) önemli olayları içeren hatırlamaların yeniden canlanması ile ortaya çıkan bir durumdur (Abeyta, Routledge, Roylance, Wildschut ve Sedikides, 2015; Holak ve Havlena, 1992; Wildschut, Sedikides, Arndt ve Routledge, 2006). Geçmişe dönük olarak gözümüzde canlanan bu hatıralar çoğunlukla tatlı bir tebessüm ile biter ancak bazen bu tatlı tebessüm yerini buruk "an"a bir gözyaşının akmasına sebep olabilir (Batcho, 2007; Sedikides ve Wildschut, 2016; Sedikides, Wildschut ve Baden, 2004). Nostalji, bireyin yaşama ilişkin algılarının ön planda olduğu (varoluş sebebimiz) bireysel bir durum olduğu kadar sosyal (aile, arkadaş ve ilişkiler örüntüsü) bir duygudur. Bu sosyalite, aile, arkadaş ve yakın çevre için harcanan zaman ve bu zamanların anlamlandırılması ile ilişkilidir ve ortaya çıkan sonuç yaşama ilişki deneyimlerimizi kapsar. (Wilson, 2005; Frankl, 2006). Nostalji kavramını netleştirmek için, onu hatırlama, duygusal ve otobiyografik hafıza gibi benzer kavramlardan ayırmak gerekir. Burada sözü edilen kavramlar daha geniş ve genel bir olguyu ifade ederken geçmişe dair olumlu ve olumsuzlukları içermektedir. Dolayısıyla bu durum geçmişteki herhangi bir zaman ya da bütün zamanlarla ilişkilidir. Belirli bir odaklanma söz konusu değildir ve şimdiki zamanla karşılaştırmayı veya geçmişe dönme arzusunu içermez Nostalji de ise beyin aracılığı

ile duygusal anların yeniden canlanması söz konusudur ve şimdi ile karşılaştırma yapma ve geçmişe yolculuk yapma arzusunun her ikisini de içerir. Bu bakımdan nostaljiyi diğer hatırlama türlerinden ayırtmak ve kavramının özünü anlamının araştırma sonuçlarını etkileyeceği ifade edilerek hassasiyet gösterilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Castelnuovo-Tedesco, 1980; Sedikides, Wildschut ve Baden, 2004; Wilson, 2005; Batcho, 2007).

Yaşamımızın bir parçası ve bir insan ihtiyacı olarak karşımıza çıkan bireyin kendisi için bir anlam taşıyan serbest zaman olgusunun içerisine nostalji kavramını adapte etmek ve kendi kültürümüzde kavramın özünü anlamlaştırmanın rekreasyon alanına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda araştırmanın amacı serbest zaman etkinliklerine katılan bireylerin geçmişte katıldıkları serbest zaman etkinliğine ilişkin nostaljik duygularının belirlenebilmesi amacıyla Cho, Pyun ve Wang (2019) tarafından geliştirilmiş olan Serbest Zaman Nostalji Ölçeği- SZNÖ'nin Türk kültürü için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmaktır.

2. MATERYAL VE METOT

Katılımcılar: Dünya Sağlık Örgütü'nün genç yaş aralığı olarak değerlendirdiği (18-65 yaş arası) ölçütler baz alınarak (WHO, 2015); araştırma örneklem grubu yaşları 19-61 arasında değişen geçmişte farklı serbest zaman etkinliklerini deneyimleyen 214 (kadın 100 $\bar{X} = 32,99$ ss= 13,61 yaş; erkek 114 $\bar{X} = 31,44$ ss= 12,37 yaş) serbest zaman katılımcısı üzerinde yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak Cho ve ark., (2019) tarafından geliştirilen "Serbest Zaman Nostalji Ölçeği- SZNÖ" (LNS) kullanılmıştır. SZNÖ'nin orijinal formu (a) serbest zaman deneyimi- beş madde (b) çevre- yedi madde (c) sosyalleşme- altı madde (d) kişisel kimlik- yedi madde (e) grup kimliği- sekiz madde olmak üzere toplam beş alt boyut ve 33 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar ölçekte yer alan her bir ifadeyi (1) kesinlikle katılmıyorum, (2) katılmıyorum, (3) kısmen katılmıyorum, (4) kararsızım, (5) kısmen katılıyorum, (6) katılıyorum, (7) kesinlikle katılıyorum arasında değişen 7'li Likert derecelendirme skalası üzerinden işaretlemişlerdir.

Prosedür: Ölçeğin Türk kültürü için adaptasyon çalışması öncesi ölçeği geliştirenler tarafından ölçeğin kullanım izni alınmıştır. Daha sonra ölçeğin dil eşdeğerlik çalışması için ölçekte yer alan her bir ifade için çeviri formu ve hakem değerlendirme formları oluşturulmuştur. Oluşturulan formlar alanında uzman kişiler tarafından çeviri, geri-çeviri yöntemi ile Türkçe'ye çevrilmiştir. Hakem değerlendirme formu üzerinde yer alan her bir ifade karşılaştırılarak en uygun olan ifadeler seçilerek uygulama formunda yer alacak maddeler belirlenmiştir. Oluşturulan nihai formun pilot uygulaması yapılmış ve ölçek maddelerinin anlaşılabilirliği test edilerek Türkçe formun

hedef kitle için uygun özelliklere sahip olup olmadığı değerlendirilmiş ve ölçeğin uygulama formuna son şekli verilerek hedef kitleye uygulatılmak üzere diğer adımlara geçilmiştir.

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde SPSS 24 ve AMOS 23 istatistiksel paket programları kullanılmıştır. Orijinal formda yer alan 5 faktörlü 33 maddelik yapının Türk kültürü için adaptasyon çalışmasında yapı geçerliği analizlerine geçilmeden önce ölçek maddelerine ilişkin madde analizleri, veri setinin faktör analizine uygunluğuna ilişkin işlemler gerçekleştirilerek daha sonra Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin gerçekleştirilen işlemlerden sonra faktör yapısı doğrulanan Türkçe formun güvenilirliğini test etmek için Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı, iki yarı test güvenilirliği (Split-Half) hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

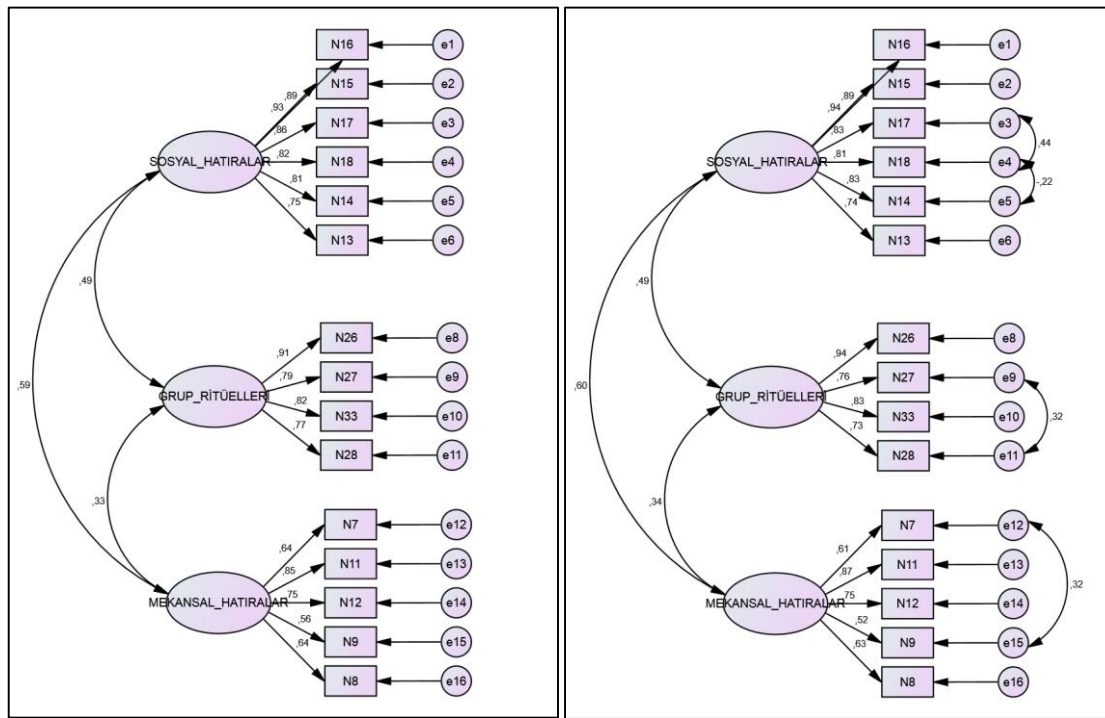
Yapı Geçerliği: Yapı geçerliği analizine geçilmeden önce örneklemin veri analizine uygunluğu belirlenmiştir. Bunun için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett Sphericity testlerinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre KMO örneklem uygunluğu katsayısının ,85 ve Barlett Sphericity test değerinin 2372,99 ($p < .000$, $df = 105$) referans değerler içerisinde yer alması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Field, 2009). Örneklemin veri analizi uygunluğunun test edilmesinden sonra orijinal formunda 5 faktörlü 33 madde olan SZNÖ'nin faktör yapısının Türk kültürü için hangi yapıda olduğunun tespit edilebilmesi için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır.

Tablo 1. SZNÖ faktör yapısı ve faktör yükleri

Madde Numarası	Faktör 1 Sosyal Hatıralar	Faktör 2 Grup Ritüelleri	Faktör 3 Mekânsal Hatıralar	Faktörlerin Açıkladığı Varyans %	Açıklanan Toplam Varyans %
Madde 16	,931				
Madde 15	,890				
Madde 17	,878			%42,51	
Madde 14	,810				
Madde 18	,787				
Madde 13	,610				
Madde 26		,915			
Madde 27		,837		%12,22	% 64,39
Madde 33		,749			
Madde 28		,714			
Madde 11			,739		

Madde 7	,726	%9,66
Madde 12	,663	
Madde 8	,640	
Madde 9	,610	

Tablo 1. değerlendirildiğinde, Serbest Zaman Nostalji Ölçeği'nin (SZNÖ) Türkçe formunda yer alan alt boyutların üç faktör altında toplandığı görülmektedir. Sonuç olarak maddelerin yüklendiği faktörlerin kuramsal ve yapısal olarak orijinal formula uyumlu olduğu ve faktörler altında yer alan maddelerin ".61-.93" aralığında yer aldığı ve yüksek faktör yüklerine sahip olduğu görülmektedir. Maddelerin açıklandığı toplam varyans ise % 64,39 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar SZNÖ'nin üç faktörlü yapıyı desteklediğini göstermektedir. Ayrıca SZNÖ'nin faktör yapısı Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. SZNÖ'nin faktör yapısı

Şekil 1. incelendiğinde, SZNÖ' nin üç faktörlü yapısını doğrulamak amacı ile gerçekleştirilen analiz sonuçlarına değerlendirildiğinde modelin ilk hali ile yeterli uyum düzeyine ulaşmadığı görülmüştür. Literatürde sıklıkla kullanılan ve Hoe (2008) ve Arbuckle (2012) önerilen program tarafından araştırmacının dikkat etmesi gerektiği konusunda düzeltme uyarıları verilmektedir. Bu doğrultuda kuramsal ve yapısal temeli bozmadan modele ilişkin modifikasyon indekslerine (MI) bakılmıştır. Hata terimleri temelinde oluşturulan modele ilişkin modifikasyon önerileri incelendiğinde e3-e4, e4-e5, e9-e11, e12-e15, hata terimleri arasında kovaryans oluşturulmuştur. Gerekli modifikasyon işlemlerinden sonra SZNÖ' nin üç faktörlü ve 15 maddelik yapısının kabul edilebilir olduğu ve kabul edilebilir uyum indeksleri içerisinde yer

aldığı ve maddelerin faktör yük değerlerinin .51 ile .94 arasında değiştiği görülmektedir. Buna göre SZNÖ' nin 15 maddeden oluşan 3 faktörlü yapısının doğrulandığı görülmektedir. Faktör yapısı doğrulanan SZNÖ'nin her bir faktör altında yer alan maddeler incelenerek faktör 1 "sosyal hatıralar", faktör 2 "grup ritüelleri" ve faktör 3 "mekansal hatıralar" olarak isimlendirilmesi uygun görülmüştür.

Tablo 2. SZNÖ'nin model veri uyum değerleri

UYUM MODELLERİ	χ^2	Df	χ^2/sd	AGFI	CFI	NFI	TLI	GFI	RMSEA
Modifikasyon Öncesi	397,09	87	4.56	.73	.86	.83	.84	.81	.12
Modifikasyon Sonrası	305,75	83	2.68	.88	.91	.94	.88	.86	.09

Güvenirlilik: SZNÖ' nin güvenirliliği Cronbach's Alpha ve iki yarı test (Split-Half) yöntemleriyle hesaplanmıştır. Tablo 3'de SZNÖ' nin güvenirlilik değerleri alt boyutlar altında yer alan madde içerikleri verilmiştir. Elde edilen verilere Ölçeğin Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayıları 0.93 (sosyal hatıralar), 0.89 (grup ritüelleri) ile 0.81 (mekansal hatıralar) arasında değiştiği tespit edilmiştir. Ölçeğe ilişkin gerçekleştirilen iki yarı test güvenirliliği (split-half) test tekrar test yöntemine alternatif bir yöntem olup zaman ve uygulama kolaylığı açısından ölçek uyarlama ve geliştirme çalışmalarında sıklıkla tercih edilen güvenirlilik belirleme yöntemlerinden birisidir (Seçer, 2013). Bu doğrultuda yapılan analiz sonuçları değerlendirildiğinde ölçeğin iki yarı test güvenirliliğine ilişkin Spearman Brown ve Guttman korelasyon katsayıları (0.81-0.78) olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, SZNÖ'nin serbest zaman etkinliklerine katılan bireylerin katıldığı etkinliğe ilişkin nostaljik duygularının belirlenmesi için kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. SZNÖ' nin güvenirlilik değerleri, madde numaraları ve içerikleri

		α			
	Mekânsal Hatıralar (7,8,9,11,12)	7-Favori serbest zaman mekânının görünüşünü anımsarım. 8-Favori serbest zamanımdaki hava durumunu unutmam. 9-Favori serbest zaman mekânının pratik dizaynını anımsarım. 11-Favori serbest zaman mekânının mimari dizaynını anımsarım. 12-Kullandığım serbest zaman aktivite ekipmanlarını anımsarım.	.81		

SZNÖ	Grup Ritüelleri (26,2,28,33)	26-Serbest zaman sosyal grubumun eşsiz karakteristik özelliklerini düşünürüm. 2-Serbest zaman grubumun geleneklerini düşünürüm. 28-Serbest zaman mekânımın grup ritüellerini düşünürüm. 33-Serbest zaman grubumun bir üyesi olmanın ne kadar önemli olduğunu düşünürüm.	.89		
	Sosyal Hatıralar (13,14,15,16, 17,18)	13-Arkadaşlarımla katıldığım serbest zaman aktivitelerini hatırlarım. 14-Favori serbest zaman aktivitem sırasındaki pozitif hatıraları diğerleriyle paylaşıyorum. 15-Favori serbest zaman aktivitem sırasında diğerleriyle arkadaşlık kurarken olan hatıraları anımsarım. 16-Favori serbest zaman aktivitem sırasında diğerleriyle arkadaşlık kurarken olan hatıraları anımsarım. 17-Favori serbest zaman aktivitem sırasında diğerleriyle sosyalleşme hatıralarımı anımsarım. 18-Favori serbest zaman aktivitem sırasında yeni arkadaş edinme hatıralarımı anımsarım.	.93		
			Spearman-Brown	Guttman	
İlk Yarı Madde Numaraları (7,8,9,11,12,13,14)			.81	.78	
İkinci Yarı Madde Numaraları (15,16,17,18,26,27,28,33)					

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın amacı, Cho ve ark., (2019) tarafından geliştirilen Serbest Zaman Nostalji Ölçeği'nin (SZNÖ) Türk kültürü için geçerlik ve güvenilirliğini test etmektir. Bu doğrultuda bu bölümde elde edilen bulgular tartışılarak yorumlanmıştır. Ölçek uyarılma ile ilgili gerekli adımlar sırası ile tamamlandıktan sonra oluşturulan nihai form geçmişte çeşitli serbest zaman etkinliklerine katılan serbest zaman katılımcılarına uygulanmıştır. Orijinali 5 faktör ve toplam 33 maddeden oluşan SZNÖ'nin Türk kültürü için faktör yapısının belirlenebilmesi için öncelikle yapı geçerliği çalışmalarının ilk basamağı olarak AFA analizine geçilmeden önce literatürde madde analizi yapılması gerektiği önerilmiştir. Madde analizinde incelenen her bir maddeye ilişkin "Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyon Katsayısı" değerleri incelenmeli ve eleme ölçütü olarak sınır değer ($.30 \leq \dots$) dikkate alınmalıdır (Field, 2009). Araştırmada madde analizi sonrası her maddeye ilişkin sınır değerler incelenmiş ve madde 2 (.17) ve madde 6 (.29) referans değerler altında olması sebebi ile ölçekten çıkarılmıştır.

Madde analizleri sonrasında örneklemin veri analizi uygunluğunun test edilmiş ve sonrasında SZNÖ'nin 5 faktörlü ve 33 maddeden oluşan orijinal formunun Türk kültürü için hangi yapıda olduğunun tespit edilebilmesi için AFA yapılmıştır. Ölçeğin orijinal formunda yazarlar tarafından ölçeğin geliştirilme sürecinde maddelerin faktörleşmesi ile ilgili bir takım sıkıntılar olduğundan söz edilmiştir. Nitekim ölçeğin geliştirilme aşamasında başlangıçta nostalji alanları; deneyim olarak nostalji, sosyalleşme olarak nostalji, kişisel kimlik olarak nostalji ve grup kimliği olarak nostalji olmak üzere dört faktörlü bir yapı üzerine kurulması planlanmıştır. Ancak AFA sonrasında faktörler değerlendirildiğinde ölçeğin önerilen modelin aksine çevre faktörü ile birlikte 5 faktörlü yapıyı desteklediği tespit edilmiştir. Şöyle ki ilk faktör olan serbest zaman deneyimine ilişkin maddeler deneyim ve çevre olmak üzere iki faktör altında toplanmıştır. Daha sonra maddelerin dört faktör altında toplanabilmesi amacı ile içerik geçerliği analizi yapılmasına ve bu konuda uzman görüşünün alınmasına karar verilmiştir. Ancak uzmanlar serbest zaman deneyimine ilişkin nostalji maddeleri ile çevreye ilişkin nostalji maddelerinin farklılaştığını; serbest zaman deneyimi olarak nostaljinin insanların, yerlerin veya deneyimlerin bireyde uyandırdığı duyguları ifade ettiğini ve içsel yönleri ele aldığını; çevre olarak nostaljinin mekan, mimari tasarım, ortam, tesis gibi dış faktörleri ele aldığını belirtmiştir. Bu nedenle serbest zaman deneyim alanı olarak nostalji, doğasında farklı olduklarını ve ayrı ayrı kavramsallaştırmaları gerektiğini öne süren uzmanlar ilgili maddelerin iki faktör altında (serbest zaman deneyimi ve çevre) toplanması gerektiği bildirilmiştir. Ayrıca ölçeğin geliştirildiği örneklem grubu Singapur'da toplandığı ve dünyadaki farklı popülasyonlar arasında genelleştirilemeyeceği ifade edilmiştir (Cho, ve ark., 2019).

Yazarlar tarafından belirtilen sorunlar ölçek uyarlama çalışmalarında sıklıkla karşılaşılan problemlerden birisidir. Bu konuda Erkuş (2007); ölçek uyarlama çalışmalarının faktör analitik tekniklerle incelenmesinin özen gerektirdiğini ve psikolojik değişkenlerin kültüre bağımlı olduğunun bilinmesi gerektiğine vurgulamıştır. Ölçek uyarlama çalışmalarında sadece farklı kültürler için değil aynı kültürde farklı hedef gruplar için de uyarlama çalışması yapılabilir. Uyarlama çalışmalarının bir "çeviri" işlemi olmadığı kültürel yapıyı dikkate alarak ölçek uyarlama sürecine girilmelidir. Ölçeğin geliştirildiği bir kültürde 3 faktörlü olan bir psikolojik yapının kendi kültürümüzde 4 faktörlü veya 2 faktörlü çıkması önemli bir kanıt niteliğindedir. Zorlama bir şekilde faktör sayısının orijinal haline uydurmak adına 'denkleştirmeye' çalışmak uyarlama fikrini ortadan kaldırmaktadır ve bu gibi durumlarda orijinal çalışmadaki faktör yapısı değil, kendi kültürümüz tarafından desteklenen yapının dikkate alınarak isimlendirme ve puanlamanın da buna göre yapılması önerilmektedir. Özellikle Sosyal Bilimler ve Spor Bilimleri alanında kullanılan pek çok uyarlama çalışmasında farklı faktör yapısı bulunmasına rağmen faktör yapısının zorlama bir şekilde orijinal formadaki gibi kullanan ve yorumlayan pek çok ölçeğe rastlamak mümkündür.

Bu koşullar dikkate alınarak ölçeğin faktör yapısına ilişkin genel bir değerlendirilme yapıldığında; ölçeğin Türk kültürü için AFA sonuçları bize 5 faktörlü yapısının Türk kültürü için uygun bir yapıda olmadığını göstermiştir. SZNÖ'nin Türk kültürü için uygun faktör yapısının üç faktör altında toplandığı görülmektedir. Sonuç olarak maddelerin yüklendiği faktörlerin kuramsal ve yapısal olarak orijinal formla uyumlu olduğu ve faktörler altında yer alan maddelerin “.61-.93” aralığında yer aldığı ve yüksek faktör yüklerine sahip olduğu görülmektedir. Maddelerin açıklandığı toplam varyans ise % 64,39 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar SZNÖ'nin 3 faktörlü yapıyı desteklediğini göstermektedir. AFA analizi sonrasında üç faktör ve 15 madde olarak belirlenen yapının doğrulanması amacı ile gerçekleştirilen DFA sonrasında yapıya ilişkin uyum değerlerinin istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda Hoe (2008) ve Arbuckle (2012) tarafından modifikasyon önerileri doğrultusunda programın gösterdiği bir takım modifikasyon işlemleri yapılarak modelin uyum indekslerine ilişkin gerekli iyileştirmeler yapılmıştır. Gerekli modifikasyon işlemlerinden sonra SZNÖ'nin 15 maddelik yapısının kabul edilebilir uyum indeksleri içerisinde yer aldığı ve maddelerin faktör yük değerlerinin .51 ile .94 arasında değiştiği görülmüştür. Buna göre SZNÖ'nin 15 maddeden oluşan 3 faktörlü yapısının Türk örneklemini için doğrulandığı belirlenmiştir. Buna göre SZNÖ'nin 15 maddeden oluşan 3 faktörlü yapısının doğrulandığı görülmektedir. Faktör yapısı doğrulanan SZNÖ'nin her bir faktör altında yer alan maddeler incelenerek faktör 1 “sosyal hatıralar”, faktör 2 “grup ritüelleri” ve faktör 3 “makânsal hatıralar” olarak isimlendirilmesi uygun görülmüştür.

Yapı geçerliği sonrasında faktörlerin isimlendirilme süreci sonrasında SZNÖ'nin alt boyutlarına ilişkin Cronbach's Alpha ve iki yarı test güvenilirlikleri hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach's Alpha katsayıları sosyal hatıralar alt boyutu için .93, grup ritüelleri alt boyutu için .89 ve mekânsal hatıralar alt boyutu için .81 olarak bulunurken; iki yarı test güvenilirliği Spearman Brown .81 ve Guttman 0.78 olarak hesaplanmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, SZNÖ'nin serbest zaman etkinliklerine katılan bireylerin katıldığı etkinliğe ilişkin nostaljik duygularının belirlenmesi için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir. Nostalji kavramının ölçülmesi zor ve karmaşık bir kavram olduğu unutulmamalı ve kavramın “motivasyon” kavramı ile ilişkili olduğunun bilinmesi ve üzerinde durulması gerektiği bildirilmiştir (Ramshaw ve Gammon, 2005; Weed ve Bull, 2004). Nitekim bireyler içinde buldukları anı geçmişle ilişkilendirme yeteneğine sahiptir. Geçmişte yaşanan etkinliğe ilişkin olumlu duyguların aynı ya da benzer etkinliklere transfer edilebileceği düşüncesi bireyleri serbest zaman etkinliklerine katılmalarında davranışları yönlendiren güçlü bir motivasyon kaynağı olarak görülmekte ve bu da nostalji kavramının önemli ortaya koymaktadır (Gordon, 2013). Nostalji kavramını serbest zaman deneyimleri içerisinde anlamlandırmak nostaljinin daha derin bir şekilde değerlendirilmesine katkıda bulunacağı ve serbest zamanı değerlendirme ile

ilgili araştırmaların farklı bir bakış açısı ile değerlendirilmesine katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

5. KAYNAKÇA

Abeyta, A., Routledge, C., Roylance, C., Wildschut, R. T., & Sedikides, C. (2015). Attachment-related avoidance and the social and agentic content of nostalgic memories. *Journal of Social and Personal Relationships*, 32, 406-413. doi: 10.1177/0265407514533770.

Arbuckle, J. L. (2012). *IBM SPSS Amos 19 user's guide*. www.amosdevelopment.com/download/amos.pdf

Ateca-Amestoy, V., Serrano-del-Rosal, R., & Vera-Toscano, E. (2008). The leisure experience. *The Journal of Socio-Economics*, 37(1), 64-78.

Batcho, K. I. (2007). Nostalgia and the emotional tone and content of song lyrics. *The American Journal of Psychology*, 120, 361-381.

Castelnuovo-Tedesco, P. (1980). *Reminiscence and nostalgia: The pleasure and pain of remembering*. In S. I. Greenspan & G. H. Pollack (Eds.). *The course of life: Psychoanalytic contributions toward understanding personality development* (pp. 104-118). Washington, DC: U.S. Government Printing Office.

Cho, H., Pyun, D. Y., & Wang, C. K. J. (2019). Leisure nostalgia: Scale development and validation. *Journal of Leisure Research*, 1-20. Doi: 10.1080/00222216.2019.1602014

Davis, F. (1979). *Yearning for yesterday: A sociology of nostalgia*. New York: Free Press.

Erkuş, A. (2007). Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında karşılaşılan sorunlar. *Türk Psikoloji Bülteni*, 13(40), 17-25.

Field, A. (2009). *Discovering statistic: Using SPSS*. Los Angeles: Sage.

Frankl, V. E. (2006). *Man's search for meaning*. Boston, MA: Beacon Press.

Gordon, K. O. (2013). Emotion and memory in nostalgia sport tourism: Examining the attraction to postmodern ballparks through an interdisciplinary lens. *Journal of Sport & Tourism*, 18(3), 217-239. Doi:10.1080/14775085.2013.846228

Hoe, S. L. (2008). Issues and procedures in adopting structural equation modeling technique. *Journal of Applied Quantitative Methods*, 3(1), 76-83.

Homer. (1921). *The Odyssey* (F. Caulfield, Trans.). London: G. Bell and Sons.

Holak, S. L., & Havlena, W. J. (1992). Nostalgia: An exploratory study of themes and emotions in the nostalgic experience. *Advances in Consumer Research*, 19, 380-386.

Kelly, J. R. (1982). *Leisure*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Ramshaw, G., & Gammon, S. (2005). More than just nostalgia? Exploring the heritage/sport tourism nexus. *Journal of Sport & Tourism*, 10(4), 229-241. Doi: 10.1080/14775080600805416

Sedikides, C., Wildschut, T., & Baden, D. (2004). *Nostalgia: Conceptual issues and existential functions*. In J. Greenberg, S. L. Koole, & T. A. Pyszczynski (Eds.). *Handbook of experimental existential psychology* (pp. 200-214). New York: Guilford Press.

Sedikides, C., & Wildschut, T. (2016). *Nostalgia: A bittersweet emotion that confers psychological health benefits*. In J. Johnson & A. Wood (Eds.). *The Wiley handbook of positive clinical psychology* (pp. 25-136). Hoboken, NJ: Wiley.

Wilson, J. L. (2005). *Nostalgia: Sanctuary of meaning*. Cranbury, NJ: Associated University Presses.

WHO (World Health Organization). (2015). *World report on ageing and health*. World Health Organization.

Wildschut, T., Sedikides, C., Arndt, J., & Routledge, C. (2006). Nostalgia: Content, triggers, functions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91, 975–993. Doi: 10.1037/0022-3514.91.5.97.

Weed, M. E., & Bull, C. (2004). *Sports tourism: Participants, policy, and providers* (2nd ed.). Oxford, UK: Elsevier.

Makale Geliş (Submitted): 28.04.2019

Makale Kabul (Accepted): 19.09.2019